

Volumul XII, Numărul 17 / 2008

ISSN 1454-9980

România și politica de coeziune la nivelul UE

(pag. 35-46)

Teodora ROMAN

Volume X, Issue 1 (17) / 2008

**Cross-cultural
Management
Journal**

Teodora Roman

Cel de-al Treilea Raport de Coeziune a concluzionat că lărgirea Uniunii la 25 de state membre, și ulterior la 27, reprezintă o provocare fără precedent pentru coeziunea internă și competitivitatea Uniunii Europene. Lărgirea Uniunii a condus la creșterea decalajului de dezvoltare economică, antrenând o deplasare geografică a disparităților spre est și la o agravare a situației angajărilor, spre exemplu:

- în UE 25, 123 milioane de oameni (reprezentând cca. 27% din totalul populației) trăiesc în regiuni cu un PIB sub 75% din media UE, în comparație cu 72 milioane de oameni, reprezentând 19% din total, în UE 15.
- pentru a alinia nivelul mediu al locurilor de muncă în cele 10 noi state membre cu cel din restul UE ar trebui create patru milioane de locuri de muncă. În interiorul UE lărgite există totodată decalaje importante în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, în funcție de vârstă și sex.

În același timp, întreaga Uniune trebuie să facă față provocărilor ce apar în urma accelerării restructurărilor economice ca rezultat al globalizării, liberalizării comerțului, revoluției tehnologice, dezvoltării economiei și a societății bazate pe cunoaștere, a îmbătrânirii populației și a creșterii imigrării.

Pentru a îmbunătăți performanța economică a UE, șefii de state și de guverne, reuniți la Lisabona în martie 2000, au definit o strategie pentru a face din Europa cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere din lume, până în 2010.

1. Obiectivele Politicii de Coeziune

Programele viitoare aferente perioadei de programe vor fi grupate în 3 obiective:

- convergență;
- competitivitate regională și ocuparea forței de muncă;
- cooperare teritorială europeană.

România este eligibilă în cadrul obiectivelor Convergență și Cooperare teritorială europeană.

Obiectivul Convergență are în vedere statele membre și regiunile mai puțin dezvoltate care, conform tratatului, sunt prioritățile principale ale politicii de coeziune a Comunității și vizează accelerarea convergenței celor mai puțin dezvoltate state membre și regiuni prin îmbunătățirea condițiilor de dezvoltare și ocupare a forței de muncă, bazată pe îmbunătățirea calității investițiilor în capitalul fizic și uman, dezvoltarea inovației și a societății informaționale, adaptabilitatea la modificările sociale și economice, protecția și îmbunătățirea mediului, precum și eficiența administrativă.

Acest obiectiv privește, în principal, acele regiuni al căror PIB pe cap de locuitor este mai mic decât 75% din media Comunității. În acest context, obiectivul cheie al politicii de coeziune este promovarea condițiilor care favorizează creșterea și o convergență reală.

Programele vor fi sprijinite de resursele financiare ale Fondului European pentru Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European și Fondul de Coeziune.

Obiectivul Convergență este finanțat și prin Fondul de Coeziune, destinat statelor membre cu un PNB sub 90% din media Comunității.

Urmând prioritățile stabilite din perspectiva financiară, Fondul de Coeziune își va întări contribuția pentru a realiza o dezvoltare durabilă. De aceea, rețelele de transport, în special cel trans-european, proiectele de interes european și infrastructura de mediu vor rămâne priorități centrale.

Conform perspectivei financiare 2007-2013, Comisia Europeană a alocat 308,041 miliarde euro pentru finanțarea Politicii de Coeziune la nivelul UE. Repartizarea acestei sume pe cele trei obiective ale politicii reformate este următoarea:

- 81,7% pentru obiectivul Convergență, din care 24.5% sunt destinate Fondului de Coeziune
- 15,8% pentru obiectivul "competitivitate regională și ocuparea forței de muncă".
- 2,4% pentru obiectivul "cooperare teritorială europeană".

Pentru a avea acces la Fondul de coeziune, imediat după aderarea la Uniunea Europeană, România trebuie să transmită la Bruxelles *Programul de convergență*. Documentul prezintă politicile economice care vor fi promovate pentru îmbunătățirea calității finanțelor publice și pentru o creștere economică sustenabilă.

Programul operațional sectorial „Creșterea competitivității economice” (POS CCE) este unul dintre cele șapte programe operaționale sectoriale (POS-uri), instrumente pentru realizarea priorităților trasate prin Cadrul Strategic Național de Referință (CSNR) și prin Planul Național de Dezvoltare (PND) 2007 – 2013. Aceste documente strategice la nivel național urmăresc consolidarea și aplicarea în România a politicilor de coeziune socială și economică și a celor de dezvoltare regională cu adaptarea corespunzătoare a acestora la politicile europene și la strategia Lisabona, orientată cu precădere spre creșterea economică și crearea de locuri de muncă.

POS CCE răspunde pe de o parte primei priorități a PND 2007 – 2013: „Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere” și pe de altă parte priorității a doua a CSNR, respectiv „Creșterea competitivității economice pe ter-

men lung”, contribuind în același timp și la implementarea tuturor celorlate priorități ale CSNR.

Obiectivul general al POS CCE este **creșterea productivității întreprinderilor românești pentru reducerea decalajelor față de productivitatea medie la nivelul UE**. Ținta este creștere medie anuală a productivității pe angajat de cca. 5,5 %. Aceasta va permite României să atingă un nivel de aproximativ 55% din productivitatea medie a UE până în anul 2015.

Obiectivele specifice sunt:

- Consolidarea și dezvoltarea sectorului productiv
- Constituirea unui mediu favorabil dezvoltării întreprinderilor
- Creșterea capacității C&D și stimularea cooperării între instituții de CDI și sectorul productiv
- Valorificarea potențialului TIC și aplicarea acestuia în sectorul public (administrație) și cel privat (cetățeni, întreprinderi)
- Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sistemului energetic promovarea surselor regenerabile de energie
- Promovarea potențialului turismului românesc

Având în vedere deopotrivă, posibilitățile identificate pentru îmbunătățirea competitivității întreprinderilor românești pentru a face față noilor provocări și folosirea oportunităților de a opera pe Piața Unică Europeană, cât și eligibilitatea României pentru sprijinul oferit de Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), în cadrul POS-CCE au fost identificate următoarele axe prioritare:

Axa Prioritară 1: Un sistem inovativ de producție

Axa Prioritară 2: Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și inovarea pentru competitivitate

Axa Prioritară 3: Tehnologia informației și comunicațiilor pentru sectoarele privat și public

Axa Prioritară 4: Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sistemului energetic

Axa Prioritară 5: România, destinație atractivă pentru turism și afaceri

Axa Prioritară 6: Asistența tehnică

Asistența Tehnică (AT) va sprijini implementarea și monitorizarea programului și va contribui în mod semnificativ la realizarea obiectivului general și a celor specifice.

Axele prioritare ale strategiei de competitivitate ale României sunt în deplină concordanță

2. Analiza situației actuale. Factori de competitivitate

Creșterea economică durabilă și îmbunătățirea standardului de viață al populației sunt determinate de dezvoltarea competitivității economiei în contextul provocărilor mondiale (globalizarea economiei, deschiderea piețelor internaționale, schimbările tehnologice rapide), provocări ce trebuie să fie transformate în oportunități de către economia românească. Analiza factorilor de competitivitate și identificarea problemelor cu care se confruntă România, în scopul găsirii soluțiilor optime pentru rezolvarea acestora, reprezintă o necesitate pentru evaluarea potențialului economic viitor al țării.

Studiul asupra competitivității statelor lumii efectuat de World Economic Forum (WEF), situează România în 2005 pe poziția 67 din 117 țări analizate (cu punctaj 3,67), în scădere față de anul precedent, când ocupa locul 63 din 104 țări analizate (punctaj 3,86) și în urma noilor state membre, dar și a altor țări candidate ca Bulgaria (locul 58) și Turcia (locul 66). World Economic Forum realizează analiza competitivității pe baza a trei factori: tehnologia, cadrul instituțional și mediul macro-economic. Raportul asupra Competitivității Globale – World Economic Forum, 2003 și 2004 (pentru care sunt disponibile date) situa România pe poziția 55 în ceea ce privește tehnologia, 58 din punct de vedere al mediului macro-economic și 67 din punct de vedere al cadrului instituțional, din 80 de țări analizate, ceea ce demonstrează necesitatea unor îmbunătățiri majore în aceste domenii.

cu liniile de acțiune cuprinse în Comunicarea Comisiei privind cadrul pentru competitivitate și inovare 2007 – 2013 și are în vedere liniile directoare ale CE pentru politica de coeziune pentru perioada 2007 – 2013.

Contribuția FEDR la bugetul POS CCE pentru perioada de programare 2007 – 2013 este de 2 240 milioane Euro, ceea ce reprezintă 13,28 % din contribuția comunitară la CSNR.

În ultimii cinci ani România a înregistrat o **stabilitate macroeconomică** (esențială pentru dezvoltarea durabilă a țării) marcată de o creștere consistentă a PIB, bazată pe investiții, exporturi și mai puțin pe consum. Contribuția domeniilor economice în structura produsului intern brut relevă o îmbunătățire a proporționalității acestora, dar și o evoluție către structuri moderne, caracteristice economiilor dezvoltate.

Trebuie menționat că datorită reformelor sale structurale, economia românească are în prezent capacitatea de a răspunde cerințelor pieței, valorificând în timp real oportunitățile mediului economic internațional. Creșterea economică susținută, cu un ritm mediu anual de 6,1% în perioada 2001-2004, s-a datorat creșterilor anuale în construcții (8,2%), industrie (5,2%) și servicii (5,5%). În 2005, creșterea PIB a fost de numai 4,1%; jumătate din nivelul anului 2004 (+ 8,3%), fapt datorat în special declinului în agricultură, a unui ritm mai scăzut de creștere în sectoarele industriale, dar a unei creșteri semnificative în construcții (+ 9,9%) și servicii (+8,1%); acestea două din urmă au contribuit cu 54,8% la formarea PIB.

Un indicator pozitiv al schimbărilor structurale din România este creșterea constantă a ponderii sectorului privat în PIB, care a ajuns la 70,8% în 2004, față de 63,7% în 1999.

În ciuda progresului substanțial din ultimii ani, România se află încă în urma competitorilor europeni din punctul de vedere al dezvoltării economice, fapt ilustrat și de nivelul PIB la PPC, care este în jur de 50% din PIB-ul noilor state membre și de aproximativ 40% din cel al celor mai slab dezvoltate țări din UE-15 (Grecia, Portugalia).

De asemenea, nivelul PIB pe locuitor (la standardul parității de cumpărare) se situează în 2004 la doar o treime din media UE-25.

Evoluția **productivității muncii** (PIB la paritatea puterii de cumpărare/persoană ocupată) a înregistrat un tendință pozitivă, dar insuficientă, crescând de la 27,9% în 2000 la 35,3% în 2004 din productivitatea medie înregistrată de UE-25.

Productivitatea muncii în industrie a crescut cu 11,6% pe an în perioada 2000-2003, procent superior față de multe alte țări din regiune, precum Polonia (9,8%), Cehia (7,7%), Ungaria (8,9%). (Sursa: Buletinul Statistic CANSTAT 2003-2004). Deși acest indicator a avut o evoluție pozitivă, tendința păstrându-se și în 2004 (11,9%), România se situează în urma mediei țărilor UE, inclusiv a unor țări din regiune, pentru majoritatea activităților economice. Creșterea productivității depinde atât de dezvoltarea tehnologică, realizată prin investiții tangibile (echipamente, tehnologii noi) și intangibile (licențe, brevete, mărci și know-how), cât și de creșterea calității produselor, a marketingului și a aplicării rezultatelor cercetării-inovării, dar și de alte surse ce determină creșterea valorii adăugate.

Costul scăzut al forței de muncă este o sursa importantă a avantajului competitiv, dar acesta se află în scădere progresivă, determinând stimularea cercetării și inovării autohtone, ca principală direcție de acțiune, fapt ce va aduce rezultate benefice precum reducerea importurilor de tehnologii și echipamente, și creșterea valorii adăugate brute a produselor atât pentru piața internă, cât și pentru export.

Continuarea **privatizării întreprinderilor de stat din economie** conduce la întărirea disciplinei financiare și la diminuarea arrierelor, restructurarea întreprinderilor, reducerea costurilor de producție și creșterea calificării profesionale a salariaților. De aceea acest proces a fost intensificat în ultimii ani în România, o mare parte a industriei prelucrătoare și a distribuției de gaze și energie electrică fiind deja privatizată.

Motoarele creșterii economice din ultimii ani au fost reprezentate de export și de investiții.

Exportul României, bazat în proporție de cca 98% pe industrie, a avut o evoluție pozitivă în perioada 2000-2004, depinzând însă în mare

măsură de produse cu valoare adăugată scăzută. Cel mai mare volum de exporturi s-a înregistrat în industria textilă, unde este predominantă producția în lohn, urmată de industria metalurgică cu oțeluri inferioare și mai puțin oțeluri speciale.

S-au înregistrat progrese și în exportul de produse cu valoare adăugată ridicată, produse cum ar fi industria de echipamente (aparate radio, televiziune și comunicații), industria de mașini și aparate electrice și industria mijloacelor de transport (în special automobile).

Creșterea competitivității produselor românești se reflectă în schimbarea structurii exportului de produse ale industriei prelucrătoare (analiza a fost făcută fără industria alimentară). Astfel, în perioada 1999-2004, s-a diminuat atât ponderea exportului de resurse, de la 16,1% la 15,6%, cât și a produselor de joasă tehnologie de la 49,6% la 43,1%, în timp ce ponderea produselor de tehnologie medie a crescut simțitor de la 16,1% la 22,3%, iar a celor de înaltă tehnologie de la 2,5% la 5%. Volumul exportului a crescut permanent în această perioadă, aproape dublându-se în 2005 față de anul 2000 (de la 11,273 mil Euro în 2000 la 22,255 mil Euro în 2005).

În ceea ce privește **importurile**, ponderea produselor de înaltă și medie tehnologie este aproximativ egală cu cea a produselor de joasă tehnologie. Aceasta demonstrează faptul că în mare parte, România importă tehnologii și numai în mică măsură acestea sunt create la nivel național, deci atunci când este disponibilă, inovarea autohtonă este greu de promovat și transferat către firmele productive.

Se poate afirma că, în mare măsură, produsele românești oferite la export sunt competitive prin cost și nu prin inovare.

Investițiile reprezintă o forță importantă pentru dezvoltarea economică. Investițiile străine directe pot conduce la o creștere substanțială a productivității prin faptul că aduc atât tehnologie, cât și cele mai bune practici. În anul 2004 s-a înregistrat o creștere a investițiilor străine directe (ISD), acestea totalizând 4,098 mil. Euro (conform balanței de plăți a Bancii Naționale a României), ceea ce reprezintă o creștere cu peste 111% față de anul 2003. Astfel, România a reușit să micșoreze decalajul și să devină mai competitivă față de alte țări din Europa

Centrală și de Est în atragerea investițiilor străine directe.

Creștere menționată a ISD s-a datorat, în special, investițiilor semnificative din tranzacțiile de privatizare (Petrom cu OMV), majorărilor de capital (Dacia – Renault în industria automobilelor, ISPAT – SIDEX în industria oțelului, Michelin în industria anvelopelor, Carpatcement în industria materialelor de construcții), investițiilor noi de tip green field cum ar fi Holzindustrie Schweighofer (industria lemnului), Saint Gobain (industria sticlei), YKK (accesorii pentru îmbrăcăminte), Lek Farmatech (industria farmaceutică), precum și investițiilor noi de tip brown field ca Roti Auto SA (industria anvelopelor).

Interesul partenerilor externi pentru România ca destinație a investițiilor străine directe se reflectă și în creșterea cu 54% a numărului societăților comerciale cu capital străin înregistrate în anul 2004, comparativ cu 2003, cea mai mare pondere a acestora fiind în industrie (58,7%). Orientarea investitorilor străini către industrie, se datorează în special avantajelor oferite de România în acest domeniu (prețul terenului redus comparativ cu alte țări din regiune, forța de muncă ieftină și calificată în domeniul industrial, capacități de producție, tradiție). Pe de altă parte, creșterea ISD a fost afectată în mare măsură de gradul de dezvoltare a infrastructurii de transport, comunicații și energetice, care nu se ridică la nivel european.

Un element determinant în creșterea investițiilor străine directe și a celor autohtone, îl reprezintă **existența unui mediu de afaceri stabil și predictibil**.

În vederea realizării acestui deziderat, s-au elaborat planuri de acțiune anuale pentru eliminarea obstacolelor administrative pentru mediul de afaceri, iar implementarea acestora a condus la simplificarea procedurilor legale și administrative pentru start up-uri, dezvoltarea concurențială în afaceri, și eficientizarea proceselor de autorizări și aprobări. Astfel, procesul de înregistrare a unei societăți cu răspundere limitată implica în prezent 5 autorizații pe baza declarațiilor pe proprie răspundere și, în general, durează 3 zile, ceea ce plasează România deasupra mediei țărilor candidate și a noilor state membre UE.

Una dintre problemele cu care se confruntă micii investitori, în special români,

este **accesul redus la finanțare**, fiind necesară dezvoltarea unui mediu favorabil finanțării afacerilor în condiții de piață competitivă, crearea fondurilor de garantare și co-garantare și stimularea altor instrumente financiare precum capitalurile de risc, care să susțină întreprinderile.

Competitivitatea economică este determinată de **calitatea produselor și serviciilor**. La nivel național eforturile au fost concentrate pe transpunerea regulamentelor europene în legislația internă și pe asigurarea condițiilor de implementare la nivelul cerințelor și exigențelor comunitare. În plus, cadrul legislativ a fost îmbunătățit prin adoptarea legilor privind evaluarea conformității produselor și prin dezvoltarea infrastructurii instituționale în ceea ce privește standardizarea națională, metrologia, laboratoare și acreditarea instituțiilor de certificare și inspecție. Implementarea standardelor europene și instituirea unui sistem național de evaluare a conformității produselor, eficient, competent, transparent și deci credibil, contribuie semnificativ la accesul produselor românești pe piața Uniunii și oferă oportunități mediului de afaceri din România pentru a-și îmbunătăți poziția la nivel internațional.

Extinderea permanentă și susținută a pieței **tehnologiei informației și comunicațiilor** (TIC) este un factor important ce contribuie la dezvoltarea infrastructurii informaționale și la creșterea concurenței. Conform ultimului studiu EITO (European Information Technology Observatory), România înregistrează una dintre cele mai mari dinamici la nivel regional. Cu toate acestea, cheltuielile totale cu TIC, ca și procent din PIB, reprezintă mai puțin de jumătate din media UE-15, respectiv 3%. Liberalizarea pieței de comunicații și înlăturarea monopolului Romtelecom pe piața telefoniei fixe, au determinat creșterea numărului de furnizori de rețele și de servicii de comunicații electronice care activează pe piață. Rata de penetrare a telefoniei mobile a înregistrat în perioada 2000-2004, o creștere de 50% anual, rămânând totuși sub media UE-25 (83%).

În privința **dotărilor cu PC-uri** și a penetrării acestora, se remarcă o evoluție ascendentă, cu o rată medie anuală de creștere a vânzărilor de peste 50%, rata de penetrare (12 PC-uri/100 locuitori la sfârșitul anului

2004), situându-se totuși, sub media UE-15 (aprox. 40 PC-uri/100 locuitori). Numărul de utilizatori Internet a crescut, dar rata de penetrare a internetului rămâne încă redusă, mai ales în zonele rurale, unde prețul de acces este mai ridicat. Scăderea costului broadband de acces la Internet, creșterea concurenței în rândul furnizorilor de Internet și consolidarea culturii în domeniu, reprezintă avantaje comparative pentru evoluția economică a țării, coroborată cu evoluția ascendentă a industriei de software.

Dezvoltarea societății informaționale în România a fost accentuată prin crearea, începând cu anul 2001, a cadrului legal pentru sprijinirea dezvoltării aplicațiilor e-guvernare și e-business.

Începând cu anul 2003 băncile au dezvoltat programe pentru efectuarea plăților prin mijloace electronice și s-a înregistrat o creștere a utilizării cardurilor. Evoluția pozitivă a sectorului de tehnologie a informației a determinat World Economic Forum în Raportul Global privind Tehnologia Informației 2004-2005, să situeze România pe locul 53 din 104 țări, în creștere față de anul 2003, când se afla pe locul 61 din 102 țări.

În România, activitatea de **cercetare, dezvoltare și inovare** (CDI) se bazează pe o tradiție valoroasă, acoperind în prezent peste 50 de domenii științifice și tehnologice specifice și menținând un nivel anual relativ stabil al activității și rezultatelor. Activitățile de cercetare dezvoltare continuă să se desfășoare, în cea mai mare parte, în sectorul public (peste 60%). Una dintre principalele probleme ale acestui domeniu este finanțarea insuficientă (0,4% din PIB în 2004) de care beneficiază doar 10% din firmele inovatoare. Acestea din urmă au cheltuit pe inovare, în 2004, cca. 3% din cifra de afaceri, din care: 24,5% pentru CD, 53,4% pentru achiziționarea de echipamente și doar 6,6% pentru brevete și licențe. Infrastructura de CD este învechită, decalajele dintre echipamentele existente și standardele actuale fiind de 5-10 ani. O altă problemă majoră este legătura slabă dintre cercetare și economie și capacitatea relativ redusă de valorificare a rezultatelor cercetării (aplicabilitate economică și comercială). S-au făcut primii pași pentru realizarea infrastructurii de transfer tehnologic și inovare prin constituirea centrelor de transfer tehnologic, de informare

tehnologică, a incubatoarelor de afaceri inovative, a oficiilor de legătură cu industria, parcurilor științifice și tehnologice, precum și centrelor de excelență, rezultatele fiind însă insuficiente.

Calitatea instruirii și dobândirea unor noi abilități de către forța de muncă sunt factori importanți de competitivitate. Din punct de vedere al educației, în România s-a înregistrat o creștere permanentă a ponderii populației active cu studii medii (70,5% în anul 2003), mai mare chiar decât în multe țări europene. Din păcate, ponderea absolvenților cu studii superioare, deși cu tendința de creștere (10,6% în 2004) este mai scăzută față de media UE-25 de 21,9%. În ceea ce privește educația continuă și formarea profesională, oferta de instruire se concentrează în special pe programe de aptitudini generale (utilizare computer, limbi străine, contabilitate etc.) și mai puțin pe aptitudini specifice. Procentul celor care urmează acest tip de educație este în România de 1,6%, adică de cca. 6 ori mai mic decât cel din UE-25, de 9,9%.

Dezvoltarea **sectorului energetic**, ca infrastructură de bază a economiei naționale, asigură necesarul de energie a țării și furnizează excedente pentru export, prin interconectarea la rețelele europene. În ceea ce privește dezvoltarea pieței de energie, gradul de deschidere al pieței este, începând din 2005, de 82,3%, ceea ce a determinat creșterea numărului de consumatori eligibili.

În ceea ce privește piața gazelor naturale, a continuat liberalizarea acesteia prin majorarea gradului de deschidere la 50% începând cu 1 ianuarie 2005. Problemele care afectează acest sector sunt intensitatea energetică ridicată, ce poate deveni un handicap pentru competitivitatea economică în contextul creșterii prețurilor la energie și impactul negativ asupra mediului al capacităților de generare a energiei în special al instalațiilor mari de ardere.

Pentru a sprijinirii **utilizarea surselor regenerabile de energie**, care oferă un avantaj competitiv pe termen lung, a fost emis un pachet legislativ în vederea dezvoltării pieței de certificate verzi (deschisă în luna noiembrie 2005).

Sectorul IMM este un sector dinamic, cu mare capacitate de adaptare la cerințele pieței, ce determină crearea de noi locuri de muncă și

absorbția forței de muncă disponibilizată din celelalte sectoare ale economiei. Numărul de IMM-urilor private active a crescut în 2004 cu 27%, iar numărul de angajați cu 10,5% față de anul 2000, ceea ce demonstrează existența unui spirit întreprinzător, care necesită, însă, mai multa educație economică și cunoașterea potențialului pieței, în special în sfera serviciilor.

Turismul are un mare potențial de dezvoltare în România, chiar dacă ponderea sa în PIB este de circa trei ori mai mică decât în țări în care turismul este un sector economic important (Spania, Italia, Grecia). Creșterea investițiilor în infrastructura de turism creează condițiile pentru dezvoltarea unui turism modern, dar necesită în continuare acțiuni susținute de promovare la nivel internațional.

Elementele cheie cuprinse în Programul de convergență pe termen mediu 2006-2009, sunt:

- Menținerea stabilității macroeconomice, continuarea procesului de dezinflație și limitarea deficitului de cont curent
- Îmbunătățirea predictibilității și performanțelor politicii fiscale pe termen mediu, inclusiv utilizarea eficientă a fondurilor de la UE
- Continuarea și aprofundarea reformelor structurale și furnizarea de servicii îmbunătățite în sănătate, învățământ, cercetare și dezvoltare, transporturi, pentru a spori nivelul de responsabilizare și de eficiență
- Asigurarea sustenabilității finanțelor publice pe termen lung
- Îmbunătățirea mediului de afaceri, promovarea culturii antreprenoriale, creșterea flexibilității și participării pe piața muncii
- Reforma administrației publice.

Pentru 2007, ținta de inflație este stabilită la 4% - decembrie la decembrie- cu o marjă de un punct procentual. Pentru 2008, ținta centrală este stabilită la 3,8% (decembrie la decembrie) cu aceeași marjă de toleranță. Pe termen mediu, țintele de inflație vor fi stabilite conform traiectoriei necesare menținerii procesului de dezinflație într-o direcție care să fie conformă cu criteriile de convergență.

Politica fiscală a Guvernului este concepută astfel încât să susțină obiectivele de convergență, prin menținerea deficitului bugetar la nivel prudent, prin stimularea unor rate de colectare îmbunătățite.

În ceea ce privește obiectivul specific pe termen mediu, s-a pornit de la premisa că deficitul guvernamental structural va fi de 0,9% din PIB în 2011. Acest nivel asigură o marjă suficientă de siguranță pentru evitarea depășirii limitei de 3% din PIB a deficitului bugetar, în condițiile apariției unor șocuri adverse în ritmul de creștere economică.

Eforturile pe termen mediu ale Guvernului sunt îndreptate către crearea unor condiții favorabile menținerii sustenabilității finanțelor publice pe termen lung, inclusiv costurile de lansare al celui de-al doilea pilon de pensii, ceea ce înseamnă, în principal, ajustarea bugetelor publice la consecințele procesului de îmbătrânire a populației.

Scopul stabilit de Guvern este de a furniza servicii publice îmbunătățite, care să cuprindă un sistem de învățământ și pregătire profesională de calitate, o rețea modernă și sigură de transport și servicii prompte de asistență medicală. Se urmărește ca aceste servicii să fie asigurate prin creșterea investițiilor în sectorul public, inclusiv utilizarea eficientă a fondurilor UE.

Dezvoltarea unui sector agricol tot mai competitiv, concentrat pe ferme de dimensiuni mijlocii, va conduce la reorientarea populației active către sectorul de servicii din agricultură. Astfel, se estimează că în anul 2009, pe fondul creșterii populației ocupate totale, populația ocupată în sectorul agricol se va reduce ca pondere la 26,3%, cu 5,8 puncte procentuale mai puțin față de anul 2005.

În același timp, se estimează, la orizontul anului 2009, creșterea, atât a populației active, cât și a celei ocupate, ratele de activitate și de ocupare ajungând la 63,3% și, respectiv, 59%. Guvernul își propune creșterea în medie, de la an la an, a ratei de participare a populației active cu vârste între 15-64 ani cu 0,3 puncte procentuale.

Guvernul își va concentra eforturile pe cele trei priorități prevăzute de Agenda Lisabona revizuită: atragerea și menținerea mai multor persoane pe piața forței de muncă, îmbunătățirea adaptabilității și creșterea investițiilor în capitalul uman, corelat cu problema demografică și migrația, excluderea socială, precum elemente asociate cum ar fi sănătatea populației și aspectele sensibile ale sărăciei.

De asemenea, Guvernul intenționează să diminueze în continuare costurile cu forța de muncă prin reducerea graduală a cotelor de contribuție la sistemele de asigurări sociale.

Alte măsuri de reducere a costurilor privesc diminuarea pe anumite perioade de timp a contribuției la sistemul asigurărilor pentru șomaj pentru anumite grupuri țintă: tineri absolvenți, lucrători în vârstă de peste 45 de ani, lucrători unici întreținători de familie, persoane cu handicap.

În contextul ajustării continue a pieței muncii, Guvernul consideră prioritară asigurarea accesului egal și reinsertia pe piața muncii a tinerilor, femeilor, persoanelor în vârstă, precum și persoanelor considerate defavorizate. Astfel, se va acorda o atenție specială consolidării capacității instituționale, în special la nivel local, pentru utilizarea eficientă a fondurilor provenite din Fondul Social European.

Obiectivele asumate de către Guvern vizează reducerea ratei șomajului de lungă durată de la 4,0% în 2005 la 3,5% în 2009, a ratei șomajului BIM (Biroul Internațional al Muncii) de la 7,2% în 2005 la 6,5% în 2009 și creșterea ratei de ocupare a persoanelor vârstnice de la 39,4% în 2005 la 42,8% în 2009.

În ceea ce privește educația continuă și formarea profesională, România înregistrează o rată scăzută de participare la educație și formare în rândul populației din grupa de vârstă 25-64 ani (1,1% - 2001, 1,1% - 2002, 1,3% - 2003, 1,6% - 2005). Numărul scăzut și acoperirea geografică inconsistentă a furnizorilor de formare pentru adulți, interesul scăzut al antreprenorilor pentru investiția în dezvoltarea resurselor umane, ca și oferta de instruire care s-a concentrat mai mult pe programe pentru aptitudini generale (utilizare computer, limbi străine, contabilitate) și mai puțin pe aptitudini specifice, au determinat o rată scăzută de participare în aceste programe.

Pentru anul 2010 se estimează o creștere de peste 7% a ratei de participare la educație și formare profesională pentru grupa de vârstă 25-64 de ani, ceea ce reprezintă o creștere de 5,4 puncte procentuale față de 2005. Pentru îmbunătățirea mediului de afaceri, Guvernul continuă transpunerea directivelor Pieței Comune și promovarea simplificării legislației în domeniile suprareglementate.

De asemenea, Guvernul va continua să elimine barierele administrative și tehnice și va promova simplificarea legislației în domeniul serviciilor. Alte măsuri vizează limitarea ajutoarelor de stat și direcționarea acestora pentru susținerea obiectivelor orizontale și reducerea disparităților economico-sociale între regiunile din România, finalizarea procesului de liberalizare a piețelor în domeniul energiei electrice și a gazelor naturale, generalizarea sistemului electronic de depunere on-line a cererilor privind obținerea autorizațiilor, avizelor, licențelor și permiselor necesare desfășurării activității agenților economici.

3. Metodologia de stabilire a obiectivului general al POS CCE

„Obiectivul general al POS CCE este acela de creștere a productivității muncii în întreprinderile românești pentru reducerea decalajelor față de nivelul UE. Măsurile întreprinse în acest scop vor genera până în 2013 o creștere medie anuală a productivității de cca. 5,5 % din PIB pe populație ocupată și vor permite României să atingă un nivel de aproximativ 55% din media UE.”

Cuantificarea obiectivului POS CCE se poate realiza în termeni de **creștere a productivității muncii**, calculată ca evoluție a PIB pe persoană ocupată.

Creșterea productivității muncii pe persoană ocupată poate fi descompusă teoretic în contribuția a doi factori: contribuția creșterii capitalului pe persoană ocupată și a modificării rezidualului Solow, numit și productivitatea totală a factorilor. Productivitatea totală a factorilor suprinde contribuția altor factori decât capitalul și forța de muncă la creșterea PIB-ului pe persoană ocupată. Prin urmare acest indicator surprinde evoluția radamentului tuturor factorilor utilizați într-o economie.

Creșterea PIB pe persoană ocupată este un indicator larg folosit în practica internațională. Comisia Națională pentru Prognoză (CNP) îl calculează în forma *creșterii PIB la prețurile pieței pe persoană ocupată, în prețuri comparabile*.

EUROSTAT calculează pentru UE-25 “GDP in PPS per person employed (EU25 = 100)” adică PIB-ul în putere de cumparare echivalentă pe persoană ocupată raportat la

media acestui indicator pentru UE 25, ca măsură a productivității relative a muncii în țările Uniunii.

Acest indicator este calculat și pentru România, dar cea mai lungă prognoză a acestui indicator se întinde numai până în 2006 și este bazată pe date anterioare anului 2003.

CNP prognozează ca PIB-ul la prețurile pieței pe persoana ocupată va crește într-un ritm de 5.6 % pe an în intervalul 2007-2013. Această prognoză nu include impactul fondurilor structurale asupra productivității muncii în România. O analiză recentă a Băncii Mondiale estimează potențialul de creștere a PIBului României în jur de 4.5 % pe an. Numai în condițiile îmbunătățirii productivității totale a factorilor această creștere ar putea atinge 5.5% pe an în următorii câțiva ani. Presupunând că modificările anuale ale populației ocupate se vor realiza într-un interval de +/- 0.5 %, prognoza Băncii Mondiale s-ar traduce într-o creștere a PIB pe persoană ocupată situată între 5-6% pe an în condițiile creșterii eficienței utilizării muncii și capitalului în România (Romania, restructuring for EU integration, Country Economic Memorandum, World Bank Report No. 29123- RO, June 2004, p. 18).

În ipoteza că fondurile structurale vor conduce la creșterea eficienței utilizării factorilor și ca productivitatea muncii în Uniunea Europeană va crește într-un ritm de 1% pe an până în 2013, creșterea *relativă* a productivității muncii în România s-ar putea situa între 4-5% pe an. Această rată de creștere ar permite României să atingă aproximativ 55% din PIB-ul pe persoană ocupată al Uniunii în 2013.

România va beneficia după aderare de fonduri importante pentru sprijinirea dezvoltării țării și diminuarea disparităților înregistrate față de celelalte state membre ale UE. Dezvoltarea complementară și corelată a localităților urbane și rurale și reducerea disparităților regionale se vor realiza prin sprijinirea dezvoltării urbane durabile, consolidarea mediului de afaceri regional, dezvoltarea turismului și îmbunătățirea infrastructurii.

a) *Economia românească nu este convergentă din punct de vedere structural cu economiile europene dezvoltate.*

Convergența reală cu modelul european constituie principala provocare. În fapt, atingerea acestei ținte reprezintă esența integrării în UE.

În anul 2006, în România, PIB/locuitor la paritatea puterii de cumpărare se află la nivelul de 34% față de media UE25. În ipoteza unui ritm de creștere mediu anual al PIB/locuitor în România de 4% iar în UE25 de 2%, sunt necesari 52 de ani pentru a ajunge din urmă UE25.

România are cel mai redus nivel al convergenței structurale dintre toate țările foste comuniste care au aderat la UE. Jumătate din decalajul structural față de UE-15 este explicat de ponderea relativ redusă a serviciilor în PIB. Producția românească se realizează cu un consum energetic ridicat, de 6,5 ori mai mare decât consumul mediu de energie pe unitatea de producție din UE25.

Viteza de convergență a prețurilor din România față de media prețurilor din UE25 (43%) este mult mai rapidă decât viteza de convergență a veniturilor (din salarii) față de media UE25 (9,2%). Rezultă o putere de cumpărare scăzută care amplifică sărăcia și polarizarea socială.

Orizontul estimat al convergenței relative cu UE25 arată că românii le trebuie 98 de ani pentru a ajunge din urmă nivelul mediu al salariilor din UE (cu un ritm anual de creștere dublu față de cel al celui din UE).

Ieșirea din aceste stări și tendințe nefavorabile necesită politici consistente pentru creșterea eficientă a productivității muncii. Plecând de la ipoteza unui ritm de creștere dublu al productivității medii a muncii în România față de cel din UE25, vom avea același nivel al productivității muncii/persoană angajată într-un orizont de timp estimat la 36 de ani.

Creșterea productivității se realizează, în principal, prin creșterea investițiilor. Una dintre căile principale de finanțare a proiectelor de investiții, în condițiile restricțiilor bugetului public, o constituie fondurile structurale și de coeziune din partea UE. Potrivit estimărilor, aceste fonduri pot ajunge până la peste 17,6 mld. euro, în perioada 2007-2013, dacă vom avea abilitatea

de a elabora proiecte eligibile. Capacitatea de absorbție a fondurilor europene în România este relativ redusă (doar 10-15% din total fonduri alocate de UE în 2007), ceea ce implică măsuri urgente de creștere a acestuia la nivel macroeconomic, administrativ-instituțional, central și local. Cofinanțarea proiectelor din fondurile UE implică proiecte multianuale ale bugetelor pe programe.

60% din întreprinderile mici și mijlocii vor dispărea după integrarea în Uniunea Europeană. Amenințările pentru întreprinderile românești în contextul integrării sunt unele structurale: lipsa de know how; instabilitatea sistemului fiscal; introducerea unor noi taxe după integrarea în UE (ex. taxa de mediu); costul ridicat al creditelor; cheltuieli ridicate cu standardizarea produselor; lipsa fondurilor pentru investiții în resurse umane; accesarea redusă a fondurilor europene. Doar 2% din IMM-uri au accesat fonduri europene în anul 2005.

Soluții: Creșterea productivității muncii (într-un ritm mai ridicat decât aprecierea cursului de schimb față de euro), a competitivității, a exporturilor și îmbunătățirea situației balanței comerciale reprezintă factorii primordiali ai unei dezvoltări durabile.

Dezvoltarea infrastructurii trebuie asociată cu reducerea costurilor de tranzacție pentru a găsi calea spre o integrare avantajoasă. Altfel, România va deveni terenul rețelelor de desfacere pentru alte țări.

Fondurile acordate prin politica de coeziune trebuie alocate regiunilor ținând seama de „masa critică” necesară demarajului economic, social și tehnologic. Revitalizarea stimulentele și a externalităților pozitive și nu comportamentul de permanent asistat trebuie să stea la baza folosirii fondurilor structurale.

Asigurarea complementarității și interpotențării dintre investițiile autohtone și investițiile străine directe cu efecte stimulante pentru specializarea în domenii cu valoare adăugată ridicată necesită mecanisme și instrumente de piață funcțională precum și un mediu de afaceri prietenos.

Potrivit prevederilor strategiei de la Lisabona, România va trebui să aloce un volum cu mult mai mare de fonduri pentru cercetare-dezvoltare. Eficiența cu care se

utilizează fondurile respective, precum și menținerea în țară a forței de muncă înalt calificate reprezintă cerințe fundamentale ale consolidării societății bazate pe cunoaștere și ale arderii de etape în cursa pentru reducerea decalajelor dintre România și țările dezvoltate. În această privință de primă însemnătate sunt: parcurile industriale și platformele tehnologice; parteneriatul învățământ – cercetare – activități practice; stimularea excelenței în cercetare; utilizarea unor metode complementare de alocare a fondurilor de cercetare-dezvoltare pe baze competitive în funcție de performanță.

România trebuie să favorizeze în continuare migrația reglementată a forței de muncă cu calificare redusă care va avea ca efect flexibilizarea pieței muncii, mărirea transferurilor bănești din străinătate, creșterea consumului și diminuarea presiunii asupra deficitului de cont curent.

Ținând seama de tendințele pe plan mondial, în viitor se impune acordarea unei mai mari atenții proceselor de fuziune și achiziție a întreprinderilor românești astfel încât prin crearea de mari firme să se poată face față concurenței tot mai puternice de pe piața internă și internațională.

În legătură cu sectorul IMM, este nevoie să se treacă de la strategia *think small out* la strategia *think small first* în cadrul căreia să se conceapă programe de capitalizare prin acordarea unei perioade de grație de 3 ani în ceea ce privește plata impozitului pe profitul reinvestit (începând din primul an în care firmele declară profit).

Liberalizarea piețelor în general, a celei de energie îndeosebi, trebuie să se bazeze pe instituții specifice de reglementare și coordonare comparabile și/sau armonizate cu cele din țările membre ale UE, astfel încât să se prevină influența unor factori perturbatori ca și a unor poziții de monopol privat.

b) Economia României nu dispune o viziune pe termen lung privind căile și germeii ieșirii din „periferia” performanțelor.

Fără o nouă paradigmă a investițiilor publice, a investițiilor în capitalul uman, dezvoltarea bazată pe inovare, cercetare-dezvoltare nu este posibilă realizarea dezvoltării sustenabile a țării pe baza economiei cunoașterii.

Analiza comparativă a indicatorilor Strategiei de la Lisabona arată că România ocupă unul din ultimele locuri între țările UE27. Ne aflăm în faza de asimilare a tehnologiei mai degrabă decât în cea în care creăm tehnologie.

Convergența reală rapidă a României cu UE în domeniul productivității muncii se poate realiza prin două căi: investiția în capitalul uman și investiția în tehnologie avansată, know how, cercetare-dezvoltare etc.

Ponderea cheltuielilor publice cu educația în România de 3,9% din PIB este cea mai redusă comparativ cu media de 5,4% în țările UE27. Exodul creierelor românești în străinătate, unde se oferă salarii mai mari cu cel puțin 50%, generează riscuri mari pentru performanță și competitivitate.

Speranța medie de viață la naștere este relativ scăzută față de cea din țările dezvoltate. Șomajul pe termen lung (la persoane în vârstă de peste 15 ani, pe o perioadă mai mare de 12 luni) devine simptom de criză.

În România, mai puțin de două persoane dintr-o sută sunt implicate în procesul de învățare continuă. Ritmul de creștere al populației cuprinse în programele de învățare continuă, în 2010, va fi de 10% în UE25. România va recupera acest decalaj în 23 de ani dacă nu va întreprinde măsuri de accelerare a procesului.

Ponderea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în PIB-ul României din 2006 a fost prognozată la 0,6%. În ipoteza creșterii cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în România cu un ritm mediu anual de 10%, iar în UE25 cu 5% în medie, pe an, vom atinge ținta Lisabona la acest indicator (3% cheltuieli de cercetare-dezvoltare în 2010) în 35 de ani.

România are cea mai mică pondere și în ceea ce privește cheltuielile cu echipamentele IT în PIB, comparativ cu țările UE25 de zece ori mai mică. Din punctul de vedere al gradului de penetrare al Internetului în gospodării, România are un decalaj imens (de cinci ori mai puțin decât media UE25).

Numărul de patente înregistrate de România la Biroul European de Patente este foarte redus, comparativ cu țările dezvoltate. Ne confruntăm cu o situație paradoxală: există invenții premiate la saloane de profil, dar neaplicate, iar puținele inovații sunt uitate în

dosare. O pondere mare dintre invenții sunt implementate în producție în străinătate.

Soluții. AGER recomandă stimularea activității de formare permanentă a forței de muncă (educația continuă, profesionalizată), promovarea unui puternic curent de antrenare a creierelor, prin crearea unor medii propice inovării, sprijinirea spiritului antreprenorial, îmbunătățirea stimulentei economice și de altă natură.

Atragerea activităților de concepție (cercetare-dezvoltare, design, proiectare, implementare, design etc) ale firmelor occidentale puternice trebuie să constituie o prioritate. În prezent, predomină activitățile de comercializare (distribuție, marketing etc) care în lanțul valoric nu atrage salarii mari.

Transferul de tehnologie înaltă prin importuri, intensificarea activităților de inovare, conduc la creșterea profiturilor (rentelor de monopol) și a valorii adăugate a exporturilor etc. România trebuie, pe de o parte, să „imite” performanță în domeniile în care nu poate inova și, pe de alta, să inoveze în domeniile în care are avantaje comparative și competitive. Acordarea de facilități și stimulente firmelor care investesc în cercetare – dezvoltare, crearea de parteneriate universități – institute de cercetare dezvoltare – incubatoare de afaceri în cadrul unor platforme tehnologice oferă posibilitatea racordării eficiente la „Aria Europeană a Cercetării și Educației”, la piețele mondiale ale științei și tehnologiei.

Îmbunătățirea stimulentei economice și a eficienței instituționale este esențială pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial (calitatea reglementărilor, respectarea legii, prezența barierelor tarifare și netarifare), pentru operaționalizarea parteneriatului public-privat, precum și valorificarea oportunităților oferite de integrarea în UE.

3. Ceea ce s-ar putea face?

Întâi de toate, este necesară o schimbare radicală de viziune la nivelul elitelor, în sensul abordării problemelor integrării în UE și în procesul globalizării ca șansă *de ultimă instanță a reinsertiei României în modernitate, în tendințele dezvoltării sustenabile.*

Amplierea orizontului de schimbare ca și atingerea țintelor propuse nu pot fi realizate decât prin recurgerea la angajarea consecventă a resurselor favorabile pentru potențarea capacității de catching-up.

România are șansă în ieșirea din periferie și intrarea în proiectul celei de-a doua modernizări reprezentată de integrarea în UE doar dacă aplică *strategia arderii etapelor*.

Singura soluție disponibilă, ce răspunde condiției de viteză a convergenței, o constituie *valorificarea integrală a finanțării aferente procesului de integrare*.

Ne-am afla, pentru prima dată în existența poporului român, în situația de a exprima idealul dezvoltării în termeni de acțiune, având la dispoziție argumente raționale și mijloace consistente, pe de o parte, și contextul istoric eminent neostil și totodată concordant cu interesul definit național, pe de alta.

Există și o soluție ce vizează strictamente *efortul propriu* în proiectul de modernizare, mai ales în componenta lui inovativă. Este vorba de a recentra educația, cu deosebire prin școală, pe valorile constitutive ale civilizației performante: *antreprenoriatul, legalitatea și democrația*.

Efectele imediate din transformarea universităților în *centre de generare și difuzare a inovației*, intensificând activitatea de cercetare științifică și reforma școlii pentru un învățământ creativ și care să dezvolte înclinația pentru creativitate ar da, evident, rezultate după 12-16 ani, adică ar coincide cu momentul maturizării convergenței finanțate de UE.

Întâlnirea aliniamentelor creativității – *cea educată în ciclul școlar și cea efectivizată în*

universități – s-ar produce, deci, în punctul de maximă testare a valorii proiectului de modernizare reprezentat de integrarea în UE, când ne vom fi apropiat de standardele modelului și ne vom putea susține contribuția proprie la performanțele modelului european de dezvoltare.

Avantajul efortului de reducere a disipării randamentelor se consolidează prin creativitate, ca efort propriu concordant tendințelor din model, pe *cale naturală*, reprezentată inclusiv de internalizarea valorilor modelului, intrând astfel, pentru prima dată în evoluția noastră, în *cercul virtuos al valorizării modernității*.

4. Concluzii

În ipoteza că fondurile structurale vor determina o creștere a eficienței factorilor de producție și că productivitatea în UE va crește cu 1% pe an până în 2013, creșterea relativă a productivității se poate situa între 4 și 5% pe an. Această rată de creștere va permite României să atingă nivelul de 55% din PIB –ul UE.

Capacitatea de absorbție a fondurilor UE devine nu doar un test al calității progresive de insider, ci factorul-cheie al declinului necesar pentru spargerea blocajului istoric din plutonul periferic.

Irosirea acestei forțe de evadare din cercul vicios al subdezvoltării echivalează cu pierderea definitivă a dreptului natural la identitate în concertul lumii civilizate.

Ratarea integrării ca proiect de modernizare a României epuizează alternativele recuperării decalajelor istorice în manieră nonconflictuală.

Bibliografie

www.discutii.mfinante.ro
 www.mt.ro
 www.mmediu.ro
 www.mmssf.ro
 www.mie.ro
 www.minind.ro
 www.maap.ro